

DOSSIER STUDENTENPARTICIPATIE

4 JULI 2017

Gentse Studentenraad

E info@gentsestudentenraad.be
T 09 264 70 88

Studentenhuis De Thermanal
Hoveniersberg 24, 9000 Gent

www.gentsestudentenraad.be

Dit academiejaar - 2016 - 2017 - is er vanuit de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) sterk werk gemaakt om studentenparticipatie een stimulans te geven en deze verder te faciliteren. Zo is er onder leiding van Frédéric Piccavet - oud-vicevoorzitter Gentse Studentenraad - binnen de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) een werkgroep opgericht om deze problematiek aan te pakken. Met input van verschillende Vlaamse stuvors, onderwijsexperts, vertegenwoordigers van hoger onderwijsinstellingen etc. werd een advies geschreven om actuele problemen in kaart te brengen en een eerste aanzet te doen om mogelijke oplossingen aan te reiken.¹

Op lokaal niveau zijn we als Gentse Studentenraad absoluut ook niet blijven stilzitten en is er werk van gemaakt om een analyse op te stellen van de huidige stand van zaken van studentenparticipatie en -vertegenwoordiging. Elke hoger onderwijsinstelling en studentenraad heeft zijn eigen context en werking, zo ook voor ons. Het advies dat door de Vlor is geschreven en dit dossier van de Gentse Studentenraad zijn nauw aan elkaar verbonden in bepaalde opzichten, aangezien Lorenzo Ego - huidig bestuurder Extern - actief meegeschreven heeft aan het advies van de Vlor en d.m.v. dit dossier een vertaling naar het lokale niveau probeert te maken.

Het dossier bevat de meest belangrijke en relevante inzichten die naar voren zijn gekomen bij het uitschrijven van het advies van de Vlor, discussies in verschillende werkgroepen 'Intern' o.l.v. Jasmin Dobbeleers - huidig bestuurder Intern - en onderzoek uitgevoerd door Marie Desrousseaux en Richard de Hoop, beide stafmedewerkers.

---

¹ <http://www.vlor.be/advies/advies-over-het-stimuleren-van-studentenparticipatie>

Inhoudsopgave

1	Het belang van studentenparticipatie	1
2	Voorgeschiedenis: decretaal kader	1
3	De problematiek van hedendaagse studentenparticipatie	2
3.1	Algemene evolutie	2
3.2	Specifieke drempels	2
4	Hoe de participatiegraad kwaliteitsvol verhogen?	3
4.1	Automatische toekenning en afdwingbaarheid statuut	3
4.2	Financiële compensatie	4
4.3	Verdere compensatie en valorisatie	4
4.4	Communicatie	4
4.5	Diversiteit	5
4.6	Deliberatieve democratische processen	6
4.7	E-participatie	6
5	Conclusie	7

1 Het belang van studentenparticipatie

Studentenparticipatie is in Vlaanderen decretaal verankerd. Via een systeem van mandatarissen hebben studenten inspraak in zowel het Vlaamse onderwijsbeleid, als in de diverse beleidsniveaus van de instellingen hoger onderwijs.

Studentenparticipatie betekent dat studenten over uiteenlopende beleidsthema's in diverse beleidsorganen dossiers kunnen opstarten, voorbereiden, begeleiden, uitwerken en adviseren. Op basis van het principe van medebestuur en medezeggenschap vertegenwoordigen ze gedragen standpunten van de studentenpopulatie. Het gaat hierbij niet enkel om opleidingsgebonden dossiers, maar ook opleidings- en instellingsoverkoepelende thema's zoals de sociale voorzieningen, democratisering, etc. Studentenparticipatie bevordert enerzijds het democratische gehalte van het bestuur van de hogere onderwijsinstellingen en is anderzijds voor studenten een kans om zich te ontwikkelen tot mondige, kritische burgers.²

Het belang van studentenparticipatie wordt ook internationaal onderstreept. In het Bolognaproces wijzen alle communiqués sinds het Praagcommuniqué (2001) erop dat studenten volwaardige partners in het bestuur van de onderwijsinstellingen moeten zijn.⁽²⁾

Participeren aan beleid lijkt alsmaar ingewikkelder te worden en meer inzet te vragen, voor verschillende groepen (o.a. werknemers, vrijwilligers). Dit is ook zo voor studenten, waardoor de laatste jaren meer en meer bericht wordt dat studentenparticipatie moeizamer loopt. Omdat het complexer en uitgebreider wordt, wordt het ook moeilijker om mandaten op Vlaams, instellings-, facultair en opleidingsniveau in te vullen. Bovendien geven studentenvertegenwoordigers aan dat het moeilijker wordt om hun engagement met hun studies te combineren.

2 Voorgeschiedenis: decretaal kader

Met de invoering van het participatiedecreet in 2004³ en de latere aanvullingen werkte Vlaanderen een algemeen geldend kader uit voor studentenparticipatie in het hoger onderwijs.⁴ Voorheen konden instellingen autonoom bepalen in welke mate zij de studenten inspraak toekenden.

Het decreet voorziet voornamelijk volgende verplichtingen voor de instellingen hoger onderwijs:

- *het oprichten van een studentenraad:*

Het bestuur is verplicht de studentenraad te betrekken bij de werking van de onderwijsinstelling. De instelling kan hierbij kiezen uit twee modellen: medebestuur of medezeggenschap. Bij medezeggenschap heeft de studentenraad geen stemgerechtigde studenten in het bestuur of de andere organen waar studenten bij betrokken moeten worden. Wel heeft de studentenraad steeds het recht om aanwezig te zijn met een adviserende afgevaardigde

² Popovic, M. (2011). General Report on student participation in higher education governance. BFUG Aghveran, Armenia en Klemencic, M. (2011). 'Internationalization, differentiation and implications for student governance in Europe', at the 21st European Students' Convention of the European Students' Union (Budapest, 16 February 2011).

³ Decreet betreffende de rechtspositieregeling van de student, de participatie in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, 19 maart 2004.

⁴ Zie ook het Bijzonder decreet betreffende de Universiteit Gent en het Universitair Centrum Antwerpen, 27 juni 1991 en latere wijzigingen. De regeling die hier m.b.t. deelname aan het bestuur van de studenten voorzien is, heeft voorrang op de algemene regels die in de Codex Hoger Onderwijs opgenomen werden (Besluit van de Vlaamse Regering tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs, 11 oktober 2013). Wat m.b.t. participatie van studenten hierin niet uitdrukkelijk is geregeld, gelden de algemene regels van de Codex Hoger Onderwijs.

en om alle vergaderdocumenten doorgestuurd te krijgen. Bij medebestuur heeft een studentenraad stemrecht op instellingsniveau over ten minste de dossiers die in het decreet worden vermeld.

- *een participatiereglement:*
regelt de organisatie van de participatie (verkiezingen en procedures, ondersteuning van de studentenraad, beslechting van geschillen, etc.).
- *een speciaal statuut voor studentenvertegenwoordigers:*
verleent hen het recht op een aantal faciliteiten.
- *een ombudsdienst:*
waar studentenvertegenwoordigers terecht kunnen indien hun rechten niet worden gerespecteerd.

De onderwijsinstellingen krijgen in het decreet ook de mogelijkheid om zelf extra bepalingen toe te voegen of verder uit te breiden.

3 De problematiek van hedendaagse studentenparticipatie

3.1 Algemene evolutie

Studentenparticipatie is de afgelopen decennia sterk geëvolueerd. Het eerder ad-hocgeorganiseerd contestatiemodel ('wij' versus 'zij') is vandaag een participatiemodel geworden waarin studenten mee aan het roer zitten (wat aansluit bij een 'ons'-gevoel). Studentenparticipatie is vandaag verbreed, verdiept en meer gediversifieerd. Dit heeft als gevolg dat het complexer, tijdsintensiever en professioneler geworden is. De mening van studenten wordt over veel meer thema's en dossiers gevraagd. Dit leidt tot een overbevraging. Het vereist een groot engagement en een grote betrokkenheid van studenten en dat terwijl de studiebelasting de afgelopen jaren ook gestegen is. Studentenvertegenwoordigers merken op dat het erg moeilijk is om én een goede student én een goede studentenvertegenwoordiger te zijn. Of dit is in elk geval de perceptie. Dit lijkt studenten af te schrikken.

Omdat er steeds meer mandaten zijn en onvoldoende studentenvertegenwoordigers gevonden worden, moeten de verkozen vertegenwoordigers ook steeds meer mandaten opnemen. Hierdoor stijgt de werkdruk nog meer en dreigt men in een vicieuze cirkel terecht te komen. Dit versterkt het imago van de overbelaste studentenvertegenwoordiger.

3.2 Specifieke drempels

In het advies van de Vlor en in de literatuur wordt verwezen naar heel wat drempels voor studenten om deel te nemen aan het beleid.⁵ De drempels die geïdentificeerd worden, kunnen in vier categorieën onderverdeeld worden⁶:

⁵ Persson, A. (2003). Student Participation in the Governance of Higher Education in Europe. Strasbourg: Council of Europe; Demarsin, B. (2009-2010). Studentenvertegenwoordiging in de Leuvense hoger onderwijsinstellingen (Published master's thesis). Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen, Leuven, Belgium; Popovic, M. (2011). General Report on student participation in higher education governance. BFUG Aghveran, Armenia; Horsten, M. (2010-2011). De stem van de student aan de UFSIA, 1973-2003. Theorie, praktijk en perceptie (Published master's thesis). Universiteit Antwerpen, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Antwerpen, Belgium; Klemencic, M. (2011). "Internationalization, differentiation and implications for student governance in Europe", at the 21st European Students' Convention of the European Students' Union (Budapest, 16th February 2011).

⁶ VVS. 2010. Evaluatie Participatiedecreet door VVS, 1-22.

- *Gebrek aan faciliteiten voor de studentenvertegenwoordiging:* de geboden faciliteiten zijn onvoldoende of onvoldoende gekend door studenten en docenten. Dit is sterk verschillend van instelling tot instelling;
- *Gebrek aan motivatie:* hoge instapdrempel, andere prioriteiten, vrees voor te weinig dossierkennis, desinteresse;
- *Studie-gerelateerde problemen en de vrees om studie-achterstand op te lopen:* een strikte onderwijskalender, verplichte aanwezigheden in de les, deadlines van opdrachten, stages, zware werklust in de masterjaren etc.
- *Gebrek aan begeleiding bij procedures en dossierkennis.*

In het kader van een stageopdracht werd voor de Vlor nagegaan waarom studenten niet participeren aan het beleid op instellingsniveau.⁷ In dit onderzoek werden studenten van één hogeschool en één universiteit bevraagd die in hun studentenloopbaan ervoor kozen geen studentenvertegenwoordiger te zijn.

De bevraagde studenten:

- vragen zich af of studenten echt een impact kunnen hebben op het beleid. Zij zijn *niet op de hoogte* van de meeste realisaties van de studentenvertegenwoordiging. Zij kunnen zich enkel microrealisaties of realisaties gerelateerd aan de examenregeling voor de geest halen.
- vinden dat er onvoldoende informatie voorzien wordt over de specifieke taken en activiteiten van studentenvertegenwoordigers. Vaak wordt de informatie ook te sterk beperkt in de tijd: enkel aan het begin van het academiejaar wordt informatie gegeven.
- zijn ervan overtuigd dat er een *te grote werkdruk* komt kijken bij studentenvertegenwoordiging. Dit lijkt hen niet te combineren met de taaklast van de opleiding.
- gaan vaak het engagement niet aan omdat ze vrezen *de nodige competenties onvoldoende* te beheersen.

4 Hoe de participatiegraad kwaliteitsvol verhogen?

Als blijkt dat studentenparticipatie vandaag moeizamer verloopt en mandaten moeilijker ingevuld raken, dan moet ook nagedacht worden over stimulansen (faciliteiten en ondersteuning) die studenten kunnen aanzetten om te participeren. Enkel zo kan de vicieuze cirkel doorbroken worden. Als er meer studenten bereid gevonden worden een mandaat op te nemen, zal de werkdruk voor verkozen studentenvertegenwoordigers dalen. Om studentenparticipatie succesvol te maken, is een wettelijk kader nodig. Maar het is niet zo dat de decretale verankering van studentenparticipatie, een garantie is voor succes. Dit puntje zal verschillende mogelijk oplossingen aanbevelen, maar is allesbehalve exhaustief en dwingend.

4.1 Automatische toekenning en afdwingbaarheid statuut

Sinds het participatiedecreet zijn er grote stappen gezet in het vastleggen van de rechten van studentenvertegenwoordigers. Alle hoger onderwijsinstellingen in Vlaanderen werden immers verplicht vanaf eind 2014 een speciaal statuut te voorzien voor studentenvertegenwoordigers.

⁷ Vereycken, C. (2017). Rapport bevraging over studentenparticipatie en aanbevelingen. Onderzoek in het kader van een stageopdracht bij de Vlor.

Hiermee kregen zij recht op faciliteiten die de uitvoering van hun mandaat beter combineerbaar maken met hun studies.

Maar studentenvertegenwoordigers zijn niet steeds goed op de hoogte waar en hoe men zo'n statuut kan aanvragen. Daarom valt het aan te bevelen dat een statuut van studentenvertegenwoordiger automatisch bij verkiezing toegekend moet worden. Verder moet dit statuut automatisch gelden voor alle niveaus van vertegenwoordiging: zowel opleidings-, facultair, instellings- en Vlaams niveau. Studentenvertegenwoordigers moeten voor alle activiteiten gerelateerd aan zijn/haar mandaat (intern of extern aan de instelling) gebruik kunnen maken van faciliteiten verbonden aan het statuut.

Specifieke aandacht hier geldt voor het gebruik kunnen maken van deze faciliteiten tijdens de stage (in overleg met de stagegever). Uiteraard is het belangrijk dat de student hierover goed met de stagegever communiceert en dat er afspraken over inhaalopdrachten of -uren gemaakt worden. Deze afspraken moeten deel uitmaken van de stageovereenkomst.

4.2 Financiële compensatie

Studenten moeten gemaakte onkosten vandaag meestal pre-financieren. Dit is niet altijd evident. Zij krijgen deze kosten ook niet altijd onmiddellijk terugbetaald. Soms lopen de wachttijden tot drie maanden op. Dit systeem zorgt ervoor dat een extra financiële drempel wordt ingebouwd om deel te nemen aan studentenvertegenwoordiging.

Het is belangrijk dat de instelling werk maakt om prefinanciering bij studentenvertegenwoordiging in te voeren en wanneer dit bij uitzonderlijke gevallen niet mogelijk is, terug te vallen op een transparante en snelle procedure voor de terugbetaling van onkosten.

4.3 Verdere compensatie en valorisatie

Studenten geven aan dat erkenning van het engagement een sterke impuls kan zijn om te participeren aan het beleid. De instelling kan daartoe bijdragen door:

- het belang van studentenvertegenwoordiging te benadrukken t.a.v. docenten en staf. Soms leidt het missen van lessen of gebruik maken van andere faciliteiten tot onbegrip bij de docent. Dit weerhoudt studenten ervan om deel te nemen aan studentenvertegenwoordiging. Studentenvertegenwoordigers appreciëren het wanneer docenten aangeven dat zij hun activiteiten en realisaties volgen en zich hier positief over uitlaten.
- de geleverde inspanningen te valoriseren via een bewijs, een attest, een getuigschrift, etc.
- de realisaties van de studentenvertegenwoordigers bekend te maken bij de andere studenten, docenten, de instelling en de maatschappij draagt bij tot voldoening.
- rekening te houden met studentenvertegenwoordiging bij het toekennen van individuele uitzonderingen (inschrijven met onvoldoende leerkrediet, voor een derde keer hernemen van een opleidingsonderdeel, ...).

4.4 Communicatie

Uit de stageopdracht die voor de Vlor werd uitgevoerd en uit de nationale en internationale literatuur (cf. supra) blijkt dat niet alle studenten goed op de hoogte zijn van de realisaties van studentenvertegenwoordigers, van de impact, van de faciliteiten etc. Er is daarom nood aan een betere en gerichtere communicatie t.a.v. studenten:

- Wat houdt een mandaat juist in?
- Welke specifieke taken kan ik opnemen?
- Hoeveel werk en tijd vraagt een mandaat?
- Wat kan ik realiseren? Welke impact heeft studentenparticipatie?
- Over welke vaardigheden moet ik beschikken en kan ik mijn competenties nog bijspijkeren?
- Welke vormen zijn beschikbaar? Welke vorming kan ik aanvragen?
- Hoe wordt studentenvertegenwoordiging gecompenseerd en gevaloriseerd?
- Op welke faciliteiten kan ik aanspraak maken?
- Kan ik ook een waarnemend mandaat opnemen, bijvoorbeeld in de studentenraad?

Aantrekkelijke communicatie via de juiste kanalen is uiteraard nodig. Studenten geven aan dat sociale media hiervoor interessant zijn (vooral Facebook). Deze informatie mag ook niet beperkt blijven tot het begin van het academiejaar of tot verkiezingsperiodes. Het is ook belangrijk dat aangegeven wordt dat studentenparticipatie zinvol is en dat het kan leiden tot heel wat persoonlijke voldoening.

Zo zouden er o.a. meer zichtbare mediacampagnes en acties op campussen kunnen georganiseerd worden door de verschillende niveaus van studentenvertegenwoordigers. Dit niet enkel tijdens verkiezingstijdens, maar eveneens bij het informeren over bepaalde beslissingen of projecten.

Verder is de informatiedoorstroom van de oude naar nieuwe generatie studentenvertegenwoordigers cruciaal. Bovenstaande lijst met verschillende vraagtekens moeten vlot en eenvoudig kunnen beantwoord worden. Zo is er recent goedgekeurd dat bepaalde recente verwezenlijkingen en hangende dossiers door studentenvertegenwoordigers aan de UGent in een nieuwsbrief kunnen opgenomen worden. Daarbuiten is er ook een infobrochure in de maak van de Gentse Studentenraad die de 'hoe en wat?' van studentenvertegenwoordiging samenvat. Dit kan het ideale startpunt zijn voor een toekomstige generatie aan stuver.

Als laatste vinden we als de Gentse Studentenraad de communicatie t.a.v. docenten ook erg belangrijk. Als docenten beter op de hoogte zijn van wat studentenvertegenwoordiging inhoudt, dan zullen zij hier ook positief tegenover staan. Gezien het groeiende belang dat ook de maatschappij aan participatie hecht, is het ook belangrijk dat de instelling duidelijk maakt aan al haar leden en de buitenwereld dat zij studenten als partners beschouwt.

4.5 Diversiteit

Als Gentse Studentenraad vinden we dat de groep aan studentenvertegenwoordigers te weinig representatief is voor de diverse samenstelling van de studentenpopulatie. Dit kan verschillende oorzaken hebben: doelgroepstudenten kennen de cultuur van vertegenwoordiging slecht of minder goed, of zij kunnen het niet combineren met een studentenjob.

Binnen dit dossier wordt hier niet dieper op ingegaan, maar het valt aan te bevelen om het uitgebreide dossier van de Gentse Studentenraad, o.l.v. Zoë Vandamme - bestuurder sociaal – er op na te lezen.⁸ Daar wordt een gedegen analyse gemaakt hoe deze problematiek in de toekomst aan te pakken.

⁸ <https://gentsestudentenraad.be/static/files/b6b0b2f5-d51d-4bc2-b009-6d25a1fe46fc-genderdiversiteit.pdf>

4.6 Deliberatieve democratische processen

Het experimenteren met deliberatieve democratie kan interessante inzichten en duurzame beleidsprocessen openleggen voor de toekomst.⁹ Dit houdt in dat willekeurige studenten over heel de universiteit worden geloot. Zij worden dan uitgenodigd om samen te brainstormen, onder input van experts, welke werkpunten moeten aangepakt worden en er kan feedback gegeven worden.

Grote voordelen hieraan verbonden zijn:

- Het creëren van een groter draagvlak en het bereiken van een breder publiek.
- Er kunnen voorstellen op de lange termijn uitgedacht worden (buiten de, kortzichtige, visie van het verkozen bestuur om).
- Dit kan leiden tot meer vertrouwen in en een gevoel van verbondenheid met studentenvertegenwoordiging.

Enkele nadelen verdienen wel zeker aandacht:

- Moeten studenten verplicht worden indien ze geloot worden?
- Willen studenten überhaupt betrokken worden bij beleid? Uit onderzoek blijkt dat burgers eerder geïnformeerd willen worden dan effectief meebeslissen. Dit kan in principe doorgetrokken naar studenten.
- Sociale druk kan vertekende effecten veroorzaken.

4.7 E-participatie

Hierbij wordt gebruikt gemaakt van digitale middelen om de participatie te verhogen.¹⁰ Voorbeelden zijn sociale media, app's, een digitaal debat etc. Via deze manier kunnen bijvoorbeeld makkelijk reacties en input verzameld worden of voorstellen vanuit de studenten ontlokken.

Volgende voordelen zijn hieraan verbonden:

- Toegankelijk en laagdrempelige interactie
- Eenvoudige verspreiding van informatie
- Relatief lage kosten
- Effectieve toegang tot input wordt verhoogd

Ook hier zijn een aantal nadelen aan verbonden:

- Geen verplichte respons wat leidt tot een creatie van 'participatie-elite'. Respons alleen bij actuele thema's en persoonlijke belangen.
- De luidste stem laat die van de zwakkeren verdwijnen waardoor dat de kans op perceptie-misvorming verhoogd.
- Bij een tekort aan vertrouwen is er een lage respons.

⁹ Vanthournout, T. (2012). Een rechtseconomische analyse van directe democratie.

¹⁰ Bake, J. (z.j.). E-participatie via sociale media: hoe doe je dat?

5 Conclusie

Uit dit dossier blijkt dat er redelijk wat denk- en opzoekwerk voorafgegaan is om dit tot stand te brengen. Het dossier bevat zoals eerder gezegd de meest belangrijke en relevante inzichten die naar voren zijn gekomen bij het uitschrijven van het advies van de Vlor, discussies in verschillende werkgroepen 'Intern' en onderzoek dat is uitgevoerd.

Er werden verschillende mogelijke oplossingen aanbevolen, maar die zijn allesbehalve exhaustief en dwingend. Aan te raden valt dat er een actieplan wordt opgesteld aan de start van volgend academiejaar door het nieuwe bestuur van de Gentse Studentenraad en waar een breed draagvlak voor bestaat in de Algemene Vergadering. Enkel zo kan er gemeenschappelijk werk gemaakt worden van het stimuleren van studentenparticipatie aan onze Alma Mater.